

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 503/2023-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Marcelom Jurkom, advokátom, Dominikánske námestie 11, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice II (teraz Mestský súd Košice) v konaní vedenom pod sp. zn. 15C/64/2017 (teraz pod sp. zn. KE2-15C/64/2017) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 15C/64/2017 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo sťažovateľa na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Košice **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. KE2-15C/64/2017 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré **j e** Mestský súd Košice **p o v i n n ý** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Košice **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 26. mája 2023 a prijatou ústavným súdom na ďalšie konanie uznesením č. k. I. ÚS 503/2023-11 z 28. septembra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15C/64/2017. Súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov a priznal mu primerané finančné zadostučinenie 9 000 eur, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

2. V úvode je potrebné zmieniť, že s účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18m ods. 2 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov prechádzajú od 1. júna 2023 výkon súdnictva, všetky práva a povinnosti vrátane správy majetku štátu, práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov a štátnozamestnaneckých vzťahov a iných právnych vzťahov a práv a povinností z osobitných vzťahov sudcov a prísediacich z radov občanov k štátu z Okresného súdu Košice II na Mestský súd Košice (ďalej len „mestský súd“). S ohľadom na to je v napadnutom konaní aktuálne príslušný konať mestský súd.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti, jej príloh a na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu vyplýva, že žalobou doručenu okresnému súdu 23. novembra 2017 sa sťažovateľ domáha proti žalovaným zaplata 1 711,44 eur s príslušenstvom z titulu odmeny za ním vykonanú prácu ako živnostníka. Žalované v 2. a 3. rade sa k žalobe vyjadrili mailovým podaním v anglickom jazyku doručeným súdu 2. júla 2018, ktoré bolo 13. decembra 2018 zaslané právnomu zástupcovi sťažovateľa na vyjadrenie, a na túto výzvu sťažovateľ nereagoval. Sťažovateľ vzal podaním z 12. marca 2019 žalobu v časti týkajúcej sa žalovaného v 1. rade späť z dôvodu jeho úmrtia. V nadväznosti na to okresný súd uznesením z 27. marca 2019 konanie proti žalovanému v 1. rade zastavil.

4. Vzhľadom na to, že žalované sú cudzie štátne príslušníčky s pobytom v Izraeli, súd im po výzve sťažovateľovi na zaplata súdneho poplatku z 27. decembra 2017 v priebehu rokov 2018 a 2019 opakovane doručoval žalobu, ktorú žalovaná v 2. rade prevzala 27. júna 2018 a žalovaná v 3. rade 21. apríla 2019. Po zmene zákonnej sudkyne v decembri 2019 (pôvodne konajúca sudkyňa odišla do starobného dôchodku, pozn.) súd výzvou z 3. apríla 2020 požiadal sťažovateľa o predloženie listinného dôkazu, na ktorú reagoval na základe urgencie súdu 17. júna 2020. Výzvou zo 17. júla 2020 požiadal sťažovateľa o objasnenie ďalších skutočností a uznesením z 20. júla 2020 pribral do konania prekladateľku z anglického jazyka. Preklad repliky žalovaných z 2. júla 2018 bol súdu doručený 30. júla 2020 a 9. júna 2021 bol zaslaný sťažovateľovi na vyjadrenie. Ďalšou výzvou zo 17. marca 2021 súd požiadal sťažovateľa, aby objasnil skutočnosti, pre ktoré navrhol vypočuť istého svedka, a zároveň aby zabezpečil jeho prítomnosť na pojednávaní. Výzvou z 19. augusta 2021 sťažovateľovi oznámil, že po predbežnom právnom posúdení žaloby má za to, že je zjavne nedôvodná pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie žalovaných, a požiadal ho o oznámenie, či trvá na podanej žalobe, príp. či ju berie späť.

5. Dňa 11. februára 2022 bol spis prerozdelený z dôvodu stáže zákonnej sudkyne na Európskom súde pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“). Listom zo 14. marca 2022 súd opakovane oznámil sťažovateľovi svoj záver predbežného právneho posúdenia žaloby a vyzval ho na späťvzatie zjavne bezdôvodnej žaloby. Sťažovateľ v reakcii z 31. marca 2022 súdu oznámil, že na podanej žalobe trvá. Dňa 7. apríla 2022 súd zaslal podania sťažovateľa žalovaným na vyjadrenie a spis bol v auguste 2022 po ukončení stáže prerozdelený späť pôvodne konajúcej zákonnej sudkyňi.

6. V októbri 2022 súd nariadil pojednávanie na 10. február 2023, ale na základe žiadosti právnej zástupkyne žalovaných bol termín zmenený na 14. apríl 2023, z ktorého termínu sa právna zástupkyňa žalovaných taktiež ospravedlnila z dôvodu dočasnej práceneschopnosti. Jej žiadosti o zmenu termínu bolo vyhovené a bol určený na 2. jún 2023, keď súd vo veci vykonal prvé pojednávanie. To bolo odročené na 14. júl 2023 s cieľom predvolať svedka, ale na žiadosť právnej zástupkyne žalovaných z dôvodu kolízie termínov bol termín zrušený. Nový termín pojednávania bol určený na 20. október 2023, a na tomto pojednávaní súd vydal vo veci rozsudok, ktorým žalobu zamietol a žalovaným priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu. Napokon na pojednávaní konanom 15. novembra 2023 súd vydal doplnčací rozsudok, ktorým nepriznal štátu nárok na náhradu trov konania.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť, v ktorej tvrdí, že súdne konanie trvá neprimerane dlho a dosiaľ (za 5 rokov a 6 mesiacov, ku dňu podania ústavnej sťažnosti, pozn.) nebolo vykonané jediné pojednávanie ani vydané meritórne rozhodnutie. Je presvedčený, že v dôsledku neefektívnej a nesústredenej činnosti, resp. nečinnosti súdu dochádza k zbytočným priet'ahom. Poukazuje na to, že postup okresného súdu nesmeruje k odstráneniu jeho právnej neistoty aj napriek tomu, že nejde o skutkovo alebo právne zložitú vec.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti popisuje chronológiu procesných úkonov a pripúšťa, že v napadnutom konaní došlo k priet'ahom zo strany súdu v období od 11. mája 2019 do 5. februára 2020. Zdôrazňuje, že dĺžka konania je poznačená aj tou skutočnosťou, že žalovaným s pobytom v cudzine sa nedarilo doručiť súdne zásielky do zahraničia a až 9. februára 2023 predložili plnú moc na ich zastupovanie advokátkou. Poukazuje tiež na zmenu zákonných sudkýň, avšak vždy zo zákonných dôvodov. Tvrdí, že k predĺženiu konania prispelo aj dlhé pandemické obdobie, keď nebolo možné nariad'ovať pojednávania, a v neposlednom rade aj opakované žiadosti právnej zástupkyne žalovaných o odročenie pojednávania. Ďalej poukazuje na správanie právneho zástupcu sťažovateľa, ktorý nereagoval na viaceré výzvy v súdom stanovených lehotách, a rovnako spochybňuje sumu požadovaného primeraného finančného zadosťučinenia vzhľadom na predmet sporu a jeho hodnotu.

III.2. Replika sťažovateľa:

9. Sťažovateľ vo svojej replike v celom rozsahu zotrváva na podanej ústavnej sťažnosti a zdôrazňuje, že ani z vyjadrenia okresného súdu nevyplývajú skutočnosti, ktoré by zmiernovali alebo oslabovali jeho zodpovednosť za ním namietané porušenie práv. Navyše, dáva ústavnému súdu do pozornosti, že na pojednávaní konanom 2. júna 2023 súd vyjadril svoje predbežné právne posúdenie žaloby v jeho prospech, ale napokon na pojednávaní konanom 20. októbra 2023 zmenil

právny názor v jeho neprospech, nevykonával ďalšie navrhované dôkazy a žalobu zamietol. Uvedené pripisuje snahe súdu sankcionovať ho za podanie ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu všeobecného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

11. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote je založená na jeho tvrdení, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15C/64/2017 (teraz vedenom mestským súdom pod sp. zn. KE2-15C/64/2017) boli spôsobené zbytočné prietahy.

12. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

13. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04). Pre naplnenie práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 118/02).

14. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so svojím návrhom. Táto povinnosť súdu a sudcu podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp konania a vyplýva najmä z čl. 17 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

15. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadňuje tri základné

kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

16. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, predmetom napadnutého konania je spor o zaplatenie dlžnej sumy. Takéto spory tvoria štandardnú a frekventovanú súčasť rozhodovacej činnosti súdov. Vychádzajúc z konkrétnych okolností veci, keď žalovaný v 1. rade v priebehu konania zomrel a žalované v 2. a 3. rade sú cudzie štátne príslušníčky, z čoho vyplynula nevyhnutnosť doručovania zásielok do zahraničia, ako aj potreba pribratia prekladateľky do konania, ústavný súd hodnotí, že k predĺženiu konania prispela aj skutková zložitosť veci.

17. V rámci posudzovania ďalšieho kritéria, a to správania sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že na jeho strane nezaznamenal také správanie, ktoré by malo za následok predĺžovanie napadnutého konania. Je však potrebné konštatovať, že v priebehu konania súd dvakrát oznámil sťažovateľovi svoj záver predbežného právneho posúdenia žaloby. V kontexte celkovej dĺžky konania čiastočne obostojí aj obrana okresného súdu, že na niekoľko výziev reagoval právny zástupca sťažovateľa po súdom stanovenej lehote, resp. až na základe urgencie.

18. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

19. Ústavný súd konštatuje, že k predĺženiu napadnutého konania nepochybne prispel aj postup okresného súdu. Z chronológie úkonov vyplýva, že súd bol nečinný takmer rok (od mája 2019 do apríla 2020) a tiež ďalších 8 mesiacov (od júla 2020 do marca 2021). Ku skorému vybaveniu veci neprispela ani nesústredená činnosť súdu, keď replika žalovaných z 2. júla 2018 bola prekladateľke zaslaná v júli 2020 a až 9. júna 2021 bol preklad repliky zaslaný sťažovateľovi na vyjadrenie napriek tomu, že súdu bol doručený obratom už v júli 2020.

20. Vychádzajúc z už opísaného priebehu napadnutého konania, ktoré len pred súdom prvej inštancie trvá 6 rokov (od novembra 2017), je zrejmé, že postup okresného súdu možno považovať za zdĺhavý a neefektívny a nesmerujúci sústredene k urýchlenému odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľa. Pre úplnosť ústavný súd dodáva, že pokiaľ ide o predĺženie konania v dôsledku žiadostí právnej zástupkyne žalovaných o odročenie pojednávania, túto skutočnosť nemožno pričítať na ťarchu okresného súdu.

21. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

22. V súlade s čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. S ohľadom na to, že v čase rozhodovania ústavného súdu nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené a mestský súd ešte bude rozhodovať minimálne o trovách konania, ústavný súd prikázal mestskému súde, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

24. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 9 000 eur a dôvodí neprimeranou dĺžkou konania a nečinnosťou súdu, ktorého postup nesmeruje k odstráneniu jeho právnej neistoty. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25. Ústavný súd pri určení sumy finančného zadosťučinenia vzal do úvahy obdobia nečinnosti okresného súdu, ako aj jeho neefektívny postup. Prihliadol aj na zložitnosť veci, hodnotu sporu, správanie právneho zástupcu sťažovateľa a celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania, ktoré by optimálne malo trvať nanajvýš dva až tri roky, ale aj skutočnosť, že krátko po podaní ústavnej sťažnosti už okresný súd meritórne rozhodol, keď ústavná sťažnosť bola podaná v čase nariadeného termínu pojednávania. Zohľadňujúc uvedené, ústavný súd považoval za primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 1 000 eur (bod 3 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa nevyhovet (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

26. Ústavný súd priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 442,38 eur (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

27. Ústavný súd vychádzal pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby (§ 11 ods. 3, § 13a vyhlášky) uskutočnený v roku 2023 predstavuje sumu 208,67 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom v sume 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 221,19 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2023. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony

právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) uskutočnené v roku 2023, čo celkovo predstavuje sumu 442,38 eur.

28. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

29. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. januára 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu